

postjo življenja odlikujejo. Rekli smo tudi, da na izkopani bilfi 3 sorte korenin razločujemo, od katerih služijo kronine na koncih največ, stranske že manj, rosne pa celó nobene pozornosti; nismo pa povedali, na katerih prostorih vložene mladike da vse te korenike prav za prav izpahnejo. To hočemo, ker je neobhodno potrebno, zdaj dodati.

Mladiko naše trte smemo in moremo po njeni podobi v 2 dela razdeliti, namreč v člene, in pa v večidel velike tanjše koščke med členi. Člene imenujemo — kar se sicer iz ravno rečenega razvidi — tista mesta mladike, ki so proti drugim zdebena, in na katerih na oni strani očesa, na drugi pa tako imenovane vilice ali pa tudi nič, ne najdemo. Na izkopani bilfi najdemo to razdelitev prav po nastalih koreninah še posebno zapazimo kaj jasno markirano. Na členih namreč cel venec lepih krepkih korenin, na koščkih med temi jih pa ne najdemo čisto nič ali pa le sèm ter tje kak reven sled. Kakor hitro to zapazimo, nam ne more biti več uganjka, kako naj kovč, od katere na spodnjem koncu krepke kronine korenike zahtevamo, pripravimo; prirezati jo moramo namreč tako, da kovča s členom, v katerem je največ rašče, ne pa koščkom tenejšega lesa, kateri krepkih korenin nikakor ne zarine, ampak seguje. S tem gnjienjem pa se kaj lahko tudi cela trta ugonobi. Umni vinorejci, katerim je vse to znano, odrežejo v resnici kovč ravno pod očesom, tako sicer, da člen skoraj polovičijo. Ta priprava kovči je po naravi utemeljena, kajti išče se korenika tam, kjer je za njih nastanje zadosti raščne moči založene.

Imamo pa na trti še druga mesta, katerih raščna moč ono posamesnih očes presega; presega jo pa le zaradi tega, ker je moč enega očesa večkrat zastopana, kjer toraj je tako rekoč več očes združenih. To mesto ni sicer na mladiki, vendar se kaj lahko z mladiko v dotiki pusti. Ono je namreč kaj majhen košček v več majhnih gub okroglo zvitega lesa, kateri večletni les od enoletnega loči, in kateremu zaradi svoje oblike prosto „dveletni prstan“ pravimo.

Odrežimo mladiko tikoma nad tem prstanom, in našli bomo, da bode iz njega dokaj novih mladik izrastlo, dasiravno nismo pred tem skoro nobenega očesa na njem videli.

Da! odrežimo mladiko dve, tri ali še celó več očes višje nad prstanom, ali pa pustimo jo tudi čisto pri miru, in vendar bomo pozneje zapazili, da bode trta ravno iz prostora bolj ali manj krepke mladike zagnala, kar je ravno od števila puščenih očes odvisno. V poslednjem slučaju bode se ve da kaj slabotne.

Vprašajmo se: od kod da to pride?

S tem, kar smo pred rekli, da je moč enega očesa na teh mestih večkrat zastopana, da je tako rekoč na vsakem takem mestu več očes združenih, smo na to vprašanje že odgovorili, kajti v resnici je vsak tak prstan z zadostimi, toda skoro nevidljivimi očesi obsijan, — ta očesa pa tako rekoč spó, ter čakajo, da bodo delavnost pravih očes po mladikah zastopale, ako potreba nastane. Imenujemo jih tudi v resnici spijoča očesa. Veliko več vrednosti, s takim prstanom končane kovči memo one brez tega, nam gotovo ni treba dokazovati, ker je iz vsega ravno navedenega tako rekoč zgrabljiva; potrebno je le, da povemo, kako da moramo ravnati, ako hočemo tak prstan na kovči pustiti. Prosto, odreže se kovč tikoma starega lesa pod prstanom; še bolje je pa, ako se kovč ne odreže, ampak odkrhne. Tako delajo na Reni.

Tako pripravljena kovč je pa razen tega, da kaj krepke kronine korenike napravi, tudi v tem oziru boljša, ker ni mogoče, da bi se po velikem zraku kaka

gnjiloba vgnjezdila, kar se pri kovčih, katere prosto z očesom končajo, vendar večkrat rado pripeti.

Zdaj nam ostane še o dolgosti kovči govoriti. O tem pa prihodnjič. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Glas Nemca iz severne Amerike za Bismarkovo brezversko organizacijo svetá.

Berite in mislite!

Kako zeló Bismark po vsej Evropi razpenja svojo brezversko mrežo, v katero so s krvavo barvo vpletene besede: „weg mit der katholischen Kirche und was dran hängt!“ (proč s katoliško cerkvijo in kar se nje tiče), kaže nam jako jasno nemški Amerikanski časnik pod imenom „Wochenblatt der New Yorker Staats-Zeitung“ v svojem poslednjem listu preteklega leta pod napisom: „Europa im Jahre 1873“ (Evropa v letu 1873).

Ker vemo, da ravno zdaj bo zanimivalo naše bralce, slišati Bismarkov glas iz severne Amerike, naj jim iz gori navedenega članka podamo nekoliko posnetka.

Oni članek začneja svoje pisanje s tem, da si prizadeva dokazati „dobrotljiv vpliv Nemške vlade na vse glavne zadeve Evropske; raduje se, da je bila Francija potolčena od Prusov in da zdaj Nemčija ima prvo besedo v Evropi zato, ker je tudi Italija Nemčiji zaveznica postala in je tudi Avstrijska diplomacija že „novo politiko“ pričela.“

Dalje obžaluje severno-amerikanski Nemec, da preteklo leto „ni bilo republikanskemu principu ugodno, čeravno je k Francoski republiki pristopila še Španjska.“ „Al narodi latinskega plemena — pravi — ne veljajo za republiko, kajti oni ne poznajo zmernosti v svobodi, svoboda se prekuene pri njih brž v razuzdanost, čemur priča je Pariška komuna. Zato bode v Evropi nadvladala republika in krepko se vkoreninila še le takrat, ko se republike poprime narod tak, kakor je nemški ali angleški, ki ima nemško krv v sebi. Prekucije na Francoskem in Španjskem pa so prestrašile Nemce, in zato ostanejo še cesarji in kralji za zdaj in morebiti delj časa na krmilu Nemškim narodom. Ker pa republika dandanes ni še dosegljiva, treba je bilo od ene strani iz več manjših dežel Nemških eno veliko Nemčijo napraviti, ki se bode dala še razširiti (Amerikanski Nemec menda misli na Avstrijo?), od druge strani pa kar najbolj mogoče svobodne (liberalne) ideje širiti. To oboje je za zdaj namestek (surogat) za republike.“

Ko je Amerikanski Nemec organično izpeljal svoje misli, kako bode sčasoma republika stopila na mesto kraljevske vlade, govori obširno potem o boji zoper Rimskega papeža, in med drugim pravi: „V zadnjem letu se je po odločni volji Nemške vlade boj zoper cerkveno gospodstvo popolnoma vnel in čedalje večo zgodovinsko veljavo za ves svet dobiva; vsem narodom celega človeštva bodo na dobro prišle one zmage, kateri si jih Nemška državna moč privojskuje.“ Potem Amerikanski Nemec govori o nezmotljivosti papeževi, katera je na noge spravila „starokatoličane“, ki o njej nič nočejo vedeti, — o uporih nekaterih Nemških škofov zoper državne postave, ki uničujejo cerkveno oblast, — o uravnavi razmer med državo in cerkvijo na Nemškem, — o šolskem nadzorstvu države čez ljudske šole, — o postavah Nemčije, ki škofom jemljejo oblast, da ne morejo sami brez vlade duhovnom služeb (za fajmoštre itd.) dajati, in sploh vso cerkveno oblast v nič devajo. „Po teh Pruskih cerkvenih postavah — piše Amerikanski Nemec

na dalje — je vpliv duhovnega gospodstva na katoličane vmrtuden in papeštvu moč razrušena.“ „Nujna potreba je dalje — tako beseduje dalje nemški Amerikanec — že zdaj vpeljati obligatorični civilni (svetni) zakon, to je, da je veljaven le tisti zakon, ki ga zaročenca skleneta pred posvetno gosposko; v cerkvi potem še poročiti se znata ali pa ne, to je in vladi vse eno; starokatoličanom pa pravice braniti varovati, je dolžnost Nemške vlade bila, kajti starokatoličani so jedro prihodnje nemško-narodne cerkve. Na Nemškem dozdej ni sicer čez 50.000 starokatoličanov, v Švajci pa kakih 25.000; altudi luteranstvo je iz začetka le počasi napredovalo, naposled pa se je vendar polovica Evrope papežu odtrgala. Al „starokatoličanstvo“ se mora v naukih svojih in bogočastji še predrugačiti, če hoče, da se bode zdatno širilo po svetu; v cerkvenih rečeh morajo tudi občine in posvetni ljudje veljavno besedo imeti; vogelni kamen vsej tej novi stavbi pa mora nazadnje še to biti, da se celibat odpravi, to je, da se duhovni smejo ženiti. To bode mnogo katoliških duhovnov privabilo „starokatoličanstvu“, in oženjeni ne morejo več nazaj v prejšnji ultramontanski tabor. Vse to skupaj — prerokuje Bismarkov organ — bode podrlo papeževo svetlost in veljavo njegovo, in na razvalinah katoliške cerkve povzdignila se bode cela vrsta samostojnih narodnih cerkvá.“ —

Še veliko več je h koncu preteklega leta v imenovanem časniku pisaril Amerikanski Nemec, al, ker to, kar smo iz tega sestavka posneli, je jedro vsega, bode zadostovalo našim bralcem, da vidiijo, kako Bismark iz Berolina svojo mrežo vleče čez vso Evropo, kjer ima povsod zvestih strežajev, ki mu pomagajo razbijati svetinje katoliške vere.

Groza strese človeka, ako pomisli, kaj bode konec vsega tega! Po pravici je tedaj obrnjena pozornost vsega sveta v državni zbor Dunajski, ki je dobil še nekoliko nemških cerkvenih postav v razpravo, in kar jih še manjka, dodali mu jih bodo poslanci Bismarkovega dubá. Žaloigra se je že začela.

Mnogovrstne novice.

* 23.000 delalcev brez dela — se potika zdaj na Dunaji; med temi je 8000 ključarjev, 2000 mizarjev, 3000 strugarjev, 1400 kovačev, 4000 krojačev, 2000 barvarjev, 2000 pekov, 1300 krznarjev itd. To so nasledki lanskega denarnega poloma in toliko hvalisane Dunajske razstave. Liberalno ministerstvo imenuje to „volkswirtschaftlichen Aufschwung“, naši mladoslovenci pa „gospodarski napredek.“ Liberalizem se je res pod „srečno zvezdo“ rodil!

* Državnih posojilnic menda ne bode veliko, če je res, kar časniki pišejo, da za veliko Česko deželo se napravi samo ena v Pragi v podružnici nacionalbanke. Vsaj vendar ne bo več del onih 80 milijonov prišel Dunajskim borsjakom na pomoč?

* Na Erdeljskem in vzlasti v izhodnih krajih, v okraji Braševskem (Kronstadt) grozovito razsajajo črne kozé. V Braševem, mestu z 40.000 prebivalci, pomrje vsak teden najmanj po 40 ljudi. Mrličé kar brž na pokopališče peljejo in zakopljejo.

* S prsi vkup zrašena dvojčeka, pod imenom „Siameška brata“, po vsem svetu znana zato, ker sta se po vseh mestih kazala, sta unidan umrla; drugi je za prvim umrl čez 2 uri.

* Strašna lakota je v Indiji; nadloge so tem večje, ker tudi reke vsahnujejo in pitne vode zmanjkuje.

Deželni zbori.

Deželni zbor Goriški.

Najzanimivše reči izmed obravnav v poslednjih 2 sejah (16. in 17. t. m.) so te: za ceste in mostove se je dovolilo kakih 17.000 gold., nekaj več ko polovica za Laški del dežele, ostalo pa za Tominski in Sežanski okraj.

V predzadnji seji je poročeval Dottori (v imenu dotičnega odseka) o zadevi ministerskega razpisa (od 10. decembra l. l.), s katerim se je rešila lanska zborova peticija zastran deželnih kot učnih jezikov v naših srednjih šolah. Še nikoli ni šel iz naše dežele tako obširen in natančen spis v zadevi jezikov do viših oblastnij, kakor pride ta pot; pa tudi kaj tako krepkega in ostrega ni še dal menda noben zastop od sebe. Dobro pol ure, če ne več, je bral Dottori svoj pa dr. Deperis-ov skupni elaborat, v katerem se sè svinčeno-tehtnimi razlogi podirajo vsi sofizmi in puhli argumenti ministerskega razpisa. Nekateri ministri razlogi se vjemajo s tistimi, s katerimi se je preteklo jesen pri Vas na Kranjskem skušala opravičiti preuredba srednjih šol. Poseben argument za Gorico je ta, da so tu 3 narodnosti (tudi Nemci!), toraj da bi bilo treba napraviti troje gimnazijev in troje realk!! Kar se tiče Nemcev, pravi Dottori-eva peticija, da jih je v vseh Goriških šolah skup samo 50. In za to peščico hoče imeti g. minister poseben gimnazij in posebno realko! (Ti Nemci pa niso domačini, in če so, znajo vsi tudi italijanski.) Mislili so poprej nekateri zborniki poslati prošnjo za vpeljanje narodnih jezikov obema zbornicama državnega zbora, al pozneje so se premislili in sestavljena je zdaj na adresu vsega ministerstva. Od ministra za uk apeluje tedaj naš zbor na ministerski svet. Ni nadejati se, da naša dežela z omenjeno prošnjo kaj doseže, in sicer tem manj, ker je tako ostra; al vsaj vedeli bodo gospodje, kako je pri nas; da ni namreč tako, kakor nepoklicani ljudje sporočujejo, ampak tako, kakor deželni zastop trdi in dokazuje. — Peticijo je zbor sprejel enoglasno.

Skoraj enako obširna in mojstersko izdelana je odsekova zavrnitev vladinega odgovora na interpelacijo zastran nepostavnosti, ki so se jih krive storili uradniki v deželni cenilni komisiji za uravnava davkov in pa zastran previsokih cenitev v priobčeni tarifi. Sestavil je temeljiti elaborat dr. Pajer. Ko ga je prečital, zgodilo se je nekaj, kar še nikoli popred v našem zboru. Vsi nazoči zborniki so zaklicali „dobro“ in skor vsi laški poslanci so vstali in šli poročevalcu izraziti priznanje in zahvalo s podajanjem roke. Konec Pajerevega spisa je ta, da — ker so nepostavnosti dokazane in ker niso vladini organi postave prav tolmačili, naj bi vlada ves priobčeni elaborat deželne cenilne komisije uničila kot na napačni podlagi sestavljen; in da naj bode deželnemu odboru naročeno, da naj z vsemi ustavnimi sredstvi na to dela, da se od vlade razglašena krivična cenitev zemljišč itd. prenaredí. Tudi ta nasveta sta enoglasno potrjena.

Gledé vladinega odgovora na interpelacijo zastran deželnega šolskega svetovalstva je sprejel zbor 16. t. m. naslednjo resolucijo (dotičnega odseka poročevalec Deperis): „Z imenovanjem ekonomično-administrativnega referenta, ki bi imel sedež v Trstu pri namestništvu, je vlada našo deželno postavo, če ne po črki, pa po duhu prelomila. Kar vlada (s centralizovanjem) namerava, je nepotrebno in nekoristno. Deželni odbor ima nalog, z vsemi ustavnimi sredstvi po-

*) Se ve da, kjer bivajo 3 Nemci, ondi je že „narod nemški“ doma, in §. 19. se jim kliče na pomoč! Vred.